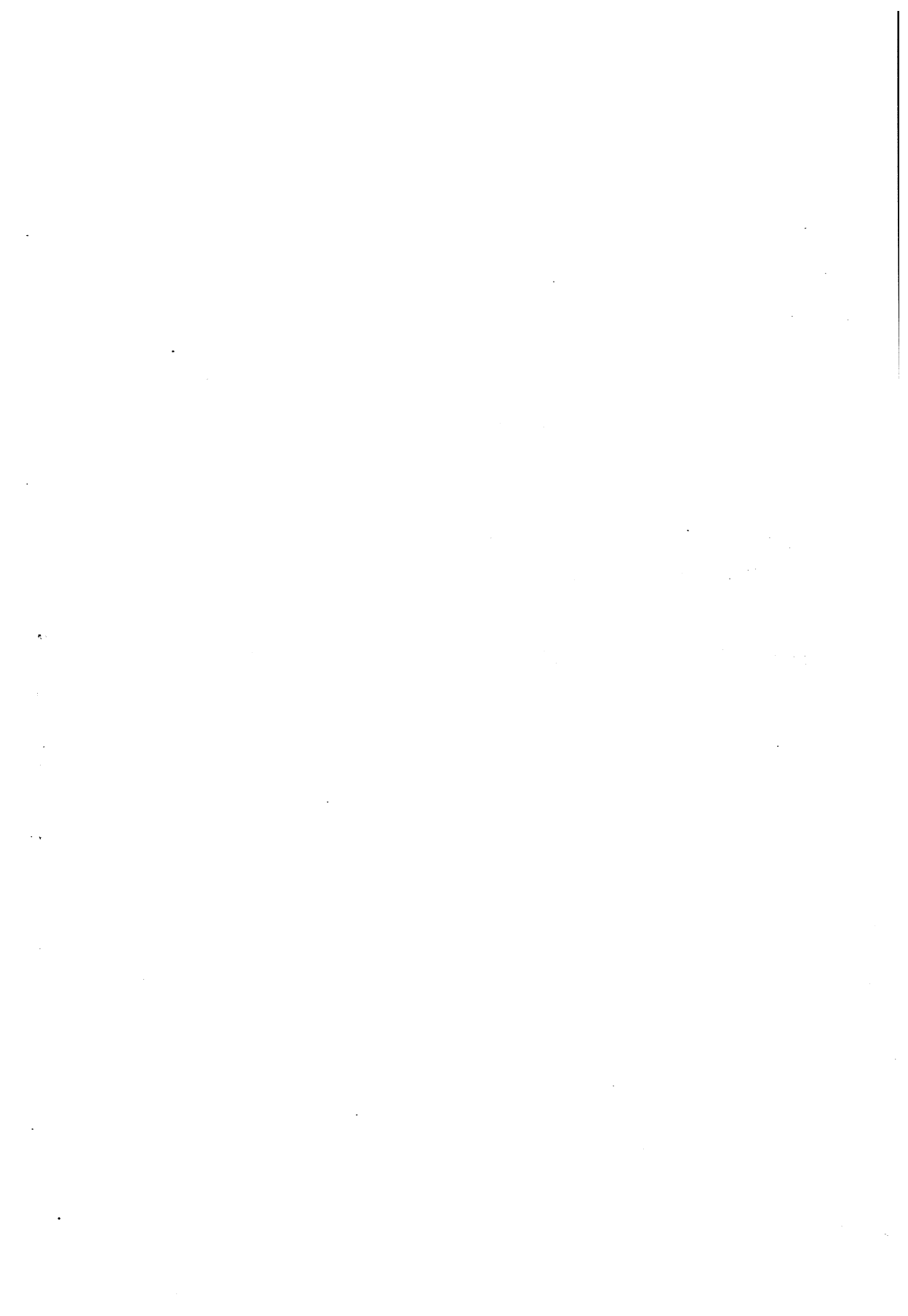

ЗБОРНИК РАДОВА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ
XLV/2004

Проф. др Слободанка Стојичић
Доц. др Небојша Ранђеловић

2004 НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ У НИШУ

Проф. др Слободанка Стојичић¹
Доц. др Небојша Ранђеловић²

2004 НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ У НИШУ

У години када се навршава двестота годишњица Првог српског устанка, и која слови као двестота годишњица модерне српске државности, Катедра за правноисторијске науке Правног факултета у Нишу, уз сагласност и подршку Института за друштвена и правна истраживања Правног факултета у Нишу, реализовала је мултидисциплинарни научноистраживачки пројект *Србија 1804-2004*.

Као основни циљ пројекта постављено је научноистраживачко и креативно обележавање овог значајног јубилеја српске државноправне историје. Први српски устанак, осим што је имао карактер ослободилачке борбе и револуционарног преображаја, означава и оснивање модерне, нововековне српске државе и права. Ту чињеницу свакако није могао мимоићи Правни факултет, а посебно његова Катедра за правноисторијске науке. Правни факултет у Нишу и Катедра за правноисторијске науке на овај начин желели су да се једним особеним приступом и несвечарским начином укључе у свесрпску активност поводом двестоте годишњице Првог српског устанка. Пројект је конципиран да има и стандардне и нестандардне облике (научни скуп, историсјка радионица, репринт издања, свечани часови). Један од основних задатака Пројекта било је и оригинално укључивање студената у обележавање јубилеја, како би се млађим нараштајима у што већој мери приближили услови, циљеви, очекивања, успони Првог српског устанка, али и даљег тока државности Србије. Будући да Пројект полази од основне премисе да историја не треба да буде само наука о прошлости, већ и о садашњости и будућности, око њега су обједињени и широки кругови научника различитих профила, који промишљају не само о даљој или ближој прошлости Србије, већ и о њеној садашњости и будућности.

¹ Редовни професор Правног факултета у Нишу.

² Доцент Правног факултета у Нишу.

- Први реализовани сегмент Пројекта било је репринт издање књиге проф. др Мирослава Ђорђевића *Ослободилачки рат српских устаника 1804-1806*. Прво издање овог капиталног дела проф. др Мирослава Ђорђевића, ранијег угледног и изузетно цењеног професора Правног факултета у Нишу, изашло је из штампе 1967. године и изазвало велико интересовање најшире јавности. Како се ради о целовитој студији ослободилачког рата српских устаника у првим годинама Првог српског устанка (слична се није појавила од 1967. године до данас), поновно објављивање овог дела било је прави допринос научном расветљавању одличја рата српских устаника, од његовог војног до општедруштвеног карактера. Научноистраживачи сегмент овог дела Пројекта састојао се у поновном сагледавању војног аспекта борбе српских устаника за ослобођење од туђинске власти, а у светлу ранијих истраживања професора Ђорђевића. Резултат тих настојања већ је у великој мери садржан у његовој студији, али је она у исто време и подстицај за шире, евентуално другачије, или у другачијем контексту сагледавање устаничких борби у Србији током првих година Устанка.

Непосредно након изласка књиге из организована је њена промоција у Свечаној сали Универзитета у Нишу. О књизи и научном делу професора Ђорђевића говорили су проф. др Слободанка Стојичић, проф. др Милорад Божић, проф. др Драган Станимировић, пуковник Славољуб Јованчић и пуковник Слободан Видојковић.

- **Свечани час историје државе и права**, којим је обележено Сретење, дан дизања Првог српског устанка, дан доношења првог српског устава и Дан државности Србије одржан је у Амфитеатру Правног факултета у Нишу. Час је почео свечаном песмом *Востани Србије* у извођењу Академског хора СКЦ Универзитета у Нишу. Након уводне речи доц. др Небојше Ранђеловића своје беседе казивали су проф. др Слободанка Стојичић и студенти Миљана Тодоровић, Љиљана Марјановић и Ратомир Крстић. Уз обележавање двестоте годишњице Првог српског устанка, циљ овог свечаног часа била је и презентација новог начина рада Катедре за правноисторијске науке и његових специфичности. У циљу анимирања интересовања студената права за српску правну и политичку баштину, у реализацији сваког дела Пројекта, уз наставнике и сараднике, ангажовани су и студенти, на чију иницијативу је и одржан овај час. Научноистраживачки сегмент овог дела Пројекта садржан је у проналажењу, научној анализи и обради оригиналних историјских извора - документа и текстова на којима су се базирале беседе наставника и студената.

- Како су активности предвиђене Пројектом подразумевале и ангажовање ван матичног седишта Факултета, у организацији Народне библиотеке Лесковац и сарадњи са Скупштином општине Лесковац и Окружним судом у Лесковцу организована је **трибина** са темом *Држава Првог српског устанка* 23. фебруара у Свечаној сали Окружног суда у Лесковцу. Дискусији је предходило предавање проф. др Слободанке Стојичић, које је изазвало велику пажњу медија и локалних установа и институција у култури.

- Најатрактивнији део Пројекта представљала је презентација рада **Историјске радионице** студената Правног факултета у Нишу, која ради при Катедри за правноисторијске науке. Програм Презентације састојао се у симулацији рада Уставотворног одбора у време доношења Устава из 1888. године под председништвом краља Милана. Увод у Презентацију направљен је кроз пригодни материјал који је садржао имена свих чанова Великог уставотворног одбора, уводни део текста устава и две беседе краља Милана са његовом сликом. Након уводне речи доц. др Небојше Ранђеловића и беседе проф. др Слободанке Стојичић, којом су присутни уведени у време и прилике доношења Устава, почела је симулација рада Уставотворног одбора. У оригиналним костимима из оног времена и пригодне аудио-ефекте студенти су кроз ликове краља Милана, Јована Ристића, Милутина Гарашанина, Саве Грујића, Глигорија Гершића, Пере Тодоровића, Алимпија Васиљевића, Ранка Тајсића, Јована Белимарковића, дочарали ход ка решавању кључних државних питања и стварању устава. Својим обраћањем присутнима, медијима и широј јавности, студенти – чланови Радионице, послали су поруку како озбиљна држава треба да донесе устав. Симулацију рада Уставотворног одбора извели су студенти Миљана Тодоровић, Љиљана Марјановић, Славица Стефановић, Јована Вучковић, Александар Јовановић, Милан Илић, Немања Вукадиновић, Бојан Живковић, Ратомир Крстић и Владимир Јовановић уз стручну помоћ Александра Крстића, глумца нишког Народног позоришта.

- У сарадњи са **Огранком Вукове задужбине Ниш**, под председништвом проrektора Универзитета у Нишу проф. др Марка Секуловића организована је **промоција зборника Даница** за 2004. годину уз пригодна предавања наставника Правног факултета. Промоцију је отворила проф. др Слободанка Стојичић предавањем на тему *Србија Вуковог доба*, а потом су уследила излагања проф. др Драгана Николића на тему *Вукова дела као извор за историју обнављања српске државе* и доц. др Небојше Ранђеловића на тему *Вук Караџић - државник и дипломата*. Приказ Данице дали су студент Правног факултета у Нишу и протагониста Историјске радионице Немања Вукадиновић и мр Милунка Митић.

- Последњи и најважнији сегмент активности Катедре за правноисторијске науке био је велики међународни научни скуп **СРБИЈА 1804-2004. - друштво, привреда, држава, право, политика, култура, религија**. Први корак ка организовању оваквог научног подухвата било је формирање Научног одбора скупа у који су ушли проф. др Слободанка Стојичић, као председник Одбора, проф. др Драган Николић, проф. др Мила Јовановић и доц. др Небојша Ранђеловић. Нучни одбор се определио да, након формирања листе потенцијалних учесника упуту иницијално писмо свима, а потом да уз хронологију и Друго писмо да детаљније смернице и очекивања организаторља Скупа на која треба учесници да одговоре.

Прво писмо упућено потенцијалним учесницима скупа својом садржином указивало је на идеју којом су вођени организатори Скупа и која је требало да иницира све заинтересоване научне посленике да својим промишљањем одговоре актуелном тренутку. Садржину овог писма дајемо у изводима:

*Научни скуп **СРБИЈА 1804-2004 - друштво, привреда, држава, право, политика, култура, религија**, иако је посвећен великом српском јубилеју - двестотој годишњици Првог српског устанка, треба да сублимира све атрибуте развоја Србије и њене државности у последњих двеста година. То је и разлог што је тема скупа постављена знатно шире и што превазилази оквире које историја државе и права, као научна дисциплина, поставља. Важност теме и време у коме се научни скуп са оваквом темом одржава, указују на потребу да скуп има међународни карактер.*

Основни циљ научног скупа је допринос одређивању свеукупности најважнијих чинилаца који су утицали на развојни пут Србије и развој њене државности. Биће добродошли и сви радови који доприносе богатству научне мисли о Србији. Скуп је конципиран (преко тема за које смо сигурни да поједини учесници скупа могу покрити својим прилозима) тако да буду обележени сви преломни momenti у двестагодишњем друштвеном развоју Србије. Тако одређен циљ сагласан је са модерним концептом правне историје коју настојимо да предајемо не само као науку о прошлости, већ и као науку о садашњости и будућности наше државе.

Након првог писма уследили су кратка **Хронологија** (саставили је мр Иване Крстић и доц. др Небојше Ранђеловића) и Друго писмо, које је ауторизовала проф. др Слободанка Стојичић и које је уствари представљало кључ приступа организовању Научног скупа и оквир у који је требало уклопити широку лепезу тема учесника Скупа. Садржину овог писма дајемо у целини:

Поштовани

Наше сте писмо (позив и молбу за учешће) поводом најављеног научног скупа **Србија 1804-2004 – друштво, привреда, држава, право, политика, култура, религија** примили почетком априла. Надамо се да сте одвојили своје време и већ сагледали и тему и допринос нашим напорима да ових двестотине година Србије, по сегментима које смо најавили, што више попунимо и измеримо „специфичну“ тежину и Србије као државе и учешће њених многих генерација у - њеном трајању и развоју.

Тада смо обећали да ћемо се јавити до краја јуна са ширим приказом наших замисли о самом скупу. Сада смо слободни, јер смо у међувремену и ми често размишљали, да вам саопштите и предложимо неке од наших замисли и намера и још једном замолимо да нас подржите и да нам помогнете.

Тешка су времена, па је питање над свим питањима за све нас како даље, са којим резултатима, којим напорима и уз чију помоћ. Вреди ли подсећање на успехе, на вредности на достојанство, његов узлет и губитак и ко то треба да уради? Друштвене науке наравно, и то из тешких позиција у којима су сада – њихови посленици средње и старије генерације првенствено, а онда ће се млађи охрабрити и придружити.

Кад је Србији било тешко њен народ је знао зашто је тешко. Било је ропства, било је ратова, отаџбина је звала, било је збегова и пропасти. Зашто је данас тако тешко зна се. Али се и без наших напора неће препознати ниједан рационалнији и емотивнији узрок, ништа са чиме би се помирили трпели и издржали. Треба ли то да кажемо и ставимо у оквир првенствених задатака да из свега изађемо, или ћемо све напоре, све резултате, селидбе и емиграције, све добро наших генерација и великана, бацити под ноге. Кома, замислите само кома.

Ми хоћемо да наука, да друштвена наука, да то ви и ми кажемо: вреди ли да чинимо напоре, да размишљамо о будућем, о излазу из безизлаза, да се не миримо него да деламо. Обавезује нас на то двеста година Србије.

Учинили смо напор да у очекивању Хронологије Србије за последњих двеста година, која је наручена преко Историјског архива Београда, а за наше замисли о синтетичком приступу неопходна (а није урађена), понудимо неколико сегмената те Хронологије; помоћи ради и подсећања ради. Хоћемо да вас

замолимо да кроз синтетички приступ вашој теми и у вашој материји, који ћете можда и овде у хронологији препознати, кажете шта је развитак, има ли га и данас и треба ли и које напоре (опет друштвена наука) предлагете да организовано учинимо.

Хронологију (и нашу и Вашу) препоручујемо за коришћење, с обзиром да нам је познато кога од учесника очекујемо и коме се надамо, код упоредног прегледа и поређења са савременим догађајима и односима, њиховог препознавања и образложења. На поукама и порукама прошлости да сада покушамо да антиципирамо будућност. Може се то обликовати и као предлог националног програма, новог, ненарученог, а једино могућег и једино остварљивог. Досадашње неуспеле пробе са превисоком ценом да коначно буду за нама.

С поштовањем,

Научни одбор скупа

Научни скуп почео је свечаним отварањем 20.10.2005. године. Након поздравне речи декана Правног факултета проф. др Александра Тирића, беседе проф. др Слободанке Стојичић и програма Историјске радионице, Скуп је свечано отворио председник Народне скупштине Србије Предраг Марковић. Радни део скупа почео је 21.10. излагањем радова учесника Скупа. Њихова имена и теме дати су по редоследу излагања, који је конципиран сходно ширини и приступу теме:

*Проф. др Љубиша Митровић, Филозофски факултет у Нишу
Србија између прошлости и будућности*

*Проф. др Љубинко Милосављевић, Филозофски факултет у Нишу
Народ Феникс – успони и падови српског народа у новијој историји (1804-2004)*

*Проф. др Милорад Божић, Доц. др Срђан Голубовић, Правни факултет у Нишу
Економски развој Србије у XIX веку*

*Проф. др Драган Станимировић, Правни факултет у Нишу
Друштвене промене у Србији 1804-2004.*

*Проф. др Слободанка Стојичић, Правни факултет у Нишу
Борба за скупштински систем у уставном развоју Србије XIX века*

*Мр Ивана Крстић, Полицијска академија у Београду
Однос државе и цркве у Кнежевини и Краљевини Србији*

Доц. др Небојша Ранђеловић, Правни факултет у Нишу
Правни живот Србије у заједничкој држави

Доц. др Жељко Бартуловић, Правни факултет у Риједи
Демократска и Радикална странка на Сушаку 1920-1929.

Проф. др Мирослав Лазивић, Правни факултет у Нишу
Развој Србије кроз грађанскоправе институте (својина - државина - хипотека)

Проф. др Радмила Ковачевић-Куштримовић, Правни факултет у Нишу
Утицај Српског грађанског законика на развој државе и права

Проф. др Гордана Станковић, Проф. др Невена Петрушић,
Правни факултет у Нишу
Право на правну заштиту у српском праву – историјска ретроспектива

Проф. др Драган Јовашевић, Правни факултет у Нишу
Допринос учења Томе Живановића науци кривичног права

Доц. др Миомира Костић, Правни факултет у Нишу
Историјски преглед кривичноправног положаја малолетника у нашем законодавству

Мр Горан Илић, Прво општинско јавно тужилаштво Београд
Функционисање институције јавног тужиоца у заједничкој држави

Проф. др Данило Ж. Марковић, Факултет политичких наука у Београду
Претече социологије у устаничкој Србији

Проф. др Момир Милојевић, Правни факултет у Београду
Српска револуција и људска права

Доц. др Наталија Јовановић, Филозофски факултет у Нишу
Социјалне и просветне прилике ослобођене Србије у време прве владавине кнеза Милоша

Проф. др Драган Николић, Правни факултет у Нишу
Вук Караџић као хроничар обнављања српске државе од 1804.

Проф. др Љубомирка Кркљуш, Правни факултет у Новом Саду
Божја Грујовић (Теодор Филиповић) писац првог српског уставног нацрта

Проф. др Емилија Станковић, Правни факултет у Крагујевцу
Српски правни историчари XIX и XX века о утицају римског права на право средњовековне Србије

Проф. др Миролjub Симић, Правни факултет у Нишу
Јован Стејић и природно право

Проф. др Мила Јовановић, Правни факултет у Нишу
*Породица у доба доношења Грађанског законика за Кнежевину Србију
(неке сличности са старом римском породицом)*

Марија Игњатовић, Правни факултет у Нишу
Удовичко уживање у Српском Грађанском Законику

Мр Наталија Жунић, Правни факултет у Нишу
Друштвени контекст и женска права у Србији између традиционализма и модернизма

Мр Војислав Станимировић, Правни факултет у Београду
Мираз у Србији у XIX и XX веку

Александар Ђорђевић, Правни факултет у Нишу
Карађорђево законик

Учесници Научног скупца из иностранства били су:

Проф. др Виктор Прокофјев, декан Правног факултета Универзитета у Новгороду

Доц. др Светлана Митина, Правни факултет Универзитета у Новгороду

Доц. др Борис Коваљев, Правни факултет Универзитета у Новгороду

Проф. др Виктор Георгијевич, Правни факултет Универзитета Дружба Народов у Москви

Доц. др Жељко Бартуловић, Правни факултет Универзитета у Риједи

Скуп је окончан плодном дискусијом, након које су дати предлози закључака. Уз изложене радове учесника који су усмено саопштени у Зборнику, који је у припреми, биће објављени и радови учесника, који из оправданих разлога нису могли бити усмено саопштени на Скупу, као и закључци произашли из дискусије.